

TE TUSI FAILOTU I KAIGA

ME 2016

Togi: \$3:40

KO TE FAKAAOGAGA O TE TUSI FAILOTU I KAIGA

A te tusi tenei ne fakatoka atu mai loto i te Ulu Ofisa a te Ekalesia Kelisiano Tuvalu mo fesoasoani ki te fakatokaga mo faiga Lotu i Kaiga mo Fakapotopotoga, e pela foki mo lotu ‘talo i Asotapu. E se konei fua a mataupu talosia; kae e tuku matala eiloa manafai e isi aka ne isi mataupu e mafauaugina ke fakapitoa ki ei a te faiga talosaga mo tapuakiga.

KO TE FAKATOKAGA MO MATAUPU TALOSIA.

Ke talosia ne tatou a mataupu konei i te agaga maluga mo te talitonu me i te Atua Tolu Tasi Tapu e fakalogologo mai ki manakoga o o’tou loto takitokotasi e auala i otou talosaga fai konei.

- Ke mafai o lavea kae fakamaoniga a te iai o fuataga o te pulepulega ‘lei io me ko te taupulega ‘lei i te fakatelega o te Malo.
- Ko takitaki o te Malo ke fai a olotou tulafono mo ikuga fai ki te mea tela e loto ki ei te Atua.
- Ko sui filifilia ki te Palamene ke mafai o ga’lue fakatasi mo te manuia o te Atufenua.
- Ke mafai o atagina kae fakatalitonugina i te Malo a te tonu o tena mu-na fakavae: **’Tuvalu mo te Atua’**.
- Ke mafai o fakaasi i te olaga o aso takitasi i takitaki o te Malo a te olaga tautua e se gata mo tino o te Atufenua kae maise te Atua mo tena Ekalesia tapu.
- Ko takitaki o te Atufenua ke mafai o ola i te olaga amiotonu, ava kae matakaki ki te Atua.

KO TE EKALESLIA KELISIANO TUVALU.

- Ke tupu ola a te foitino lavea o Iesu Keliso (tela ko tena Ekalesia) i loto o te Atufenua.
- Ko Faifeau ke fakavae tonu a te galuega ki loto o te Atua, kae e se ko mea e ‘loto a latou ki ei.
- Ke mafai o tumau a te loto malosi mo te talitonu ki te Aliko te Atua mo ana fakamanuiaga ki a tatou i aso takitasi o te olaga.
- Ko Kelisiano katoa ke ola i te olaga talitonu mo te fakamoemoe ki te Aliko te Atua i mea katoa.
- Ko te Ekalesia ke folafola a te Tala ‘Lei o te Fakaolataga a te Atua ki tino katoa.
- Ke fakamalosi o fakataunu a te akoakoga o fanau i Fetuvalu e pela mo te fakamoemoega o te Ekalesia Kelisiano Tuvalu.

KE OLA TATOU I SE OLAGA OLA MO NISI.

- Ke talo tatou mo nisi kola e fia 'kai kae fia inu ki te Muna tonu o te Tala 'Lei o te Fakaolataga a te Atua.
- Ke talo tatou mo tino puapuaga i te lalolagi, e penei mo tino konei:
- Tama'liki fakaa'lofa, fafine ko 'mate a olotou avaga, latou kola ko pokotia a olotou olaga ona ko taua, matagi malosia mo nisi fakalavelave tupu fakafuasei i te lalolagi.
- Ko tino ko seai ne mea'kai mo mea inu, kae ko seai foki ne fale e mafai o faka'malu ki ei, mo latou ei kola e faigata o maua ne fesoasoani ki te tausiga o te olaga.
- Ko tino se katoatoa 'lei a olotou foitino mo olotou mafaufau.
- Tino fakapuapuagatiagina ona ko pulepulega se 'lei.

KO ASO FAKAMANATU I LOTO I TE ATUFENUA.

- Kalena a te Ekalesia Kelisiano Tuvalu.
- Aso o te Malo.
- Aso o Fenua takitasi.

KO FAKAPOTOPOTOGA A TE EKALEZIA KAUFAKATASI.

- CWM, WCC, WARC, PCC, WACC mo nisi Fakapotopotoga.

2. KO MALA KOLA NE OKO KI AIKOPITO

ASO SA 01 ME

SE FAKAMOEMOEGA IO MESE FAKASALAGA FAKAMATAKU

Esoto 9:5-21

*(f.15-16) Moi ne 'ta ne au a koutou mo tino Aikupito ki faamai, penei la ko leva eiloa koutou ne seai. *Ka ko tuku atu ne au a koe ke ola ko te mea ke lavea ne koe toku malosij; ka ko au foki ke takutakua i te lalolagi katoa.*

E masani sale loa a tino o kilo ki te 'Esoto' me ko tala o te fakamoemoega mo tino Isalaelu; i te Atua tafasili i te malosij ko gasue mai o fakasaoloto a ona tino kola ko fakapologagina ne pulepulega se tonu a pule o te aso. A tala konei ne fakamalosi ne ia a tupulaga e uke ke fai taua atu a latou mo te loto malosij katoa, i te igoa o te olaga saoloto, ki a latou kola ko fakaeke ne latou amoga mafa ki a latou e auala i uiga mo faifaiga fakapologa tino.

A tala kola ne tupu i te va o te 'lakau tela e ka kae e se paku' mo te 'mavae-lua-aga o te Tai Kula, ne tala fakamataku. Ko vai i loto i vaitafe ko liu toto, ko te pefu ko liu kutu, ko manu fagai a tino Aikupito ko mate valevale mo foitino o tino ko fonu i fakafoa. Te kaitau o te Atua ki te Falao o Aikupito ko auala ei o pokotia a tino katoa o te fenua. E seai se pologa, se fafine io me ko fafine ko mate olotou avaga e sao mai i mala konei; ke oko foki loa ki tamaliki foliki mo pepe. E fai mai a tusi tala o Esoto, me i mea konei ne tupu, ko fakaasiga o te malosij o te Atua. Nea a ou manatu, e tonu a mea konei ne fai? E lavea i faifaiga konei a te fakafoofogia o te Atua?

A mala konei ne oko ki tino Aikupito ko fakapefu ne ia a tou kilo ki te tala faka nuimanava konei e fakamalosi ne ia a te kalagagina o tino ne te Atua, ko fekau faka pelofeta, mo te saolotoga. E se mafai o katoa te fekau a te tusi faitau manafai e kilo fua tatou me ko te tala o te malaga manumalo a Isalaelu mai te olaga pologa. Kafai e kilo loto a tatou ki te mea ne tupu ki tino Aikupito, ko fakamalosi mai ki a tatou i aso nei ke kilo mo te loto alofa ki tou fili - e tena te kilo-loto e tau o fakamalosiagina ne tatou i aso nei.

ASO GAFUA 02 ME

TALO KI TE ALIKI!

Esoto 9:22-35

(f.27-28) Ne uga te fekau a te tupu ki a Mose mo Alona kae fai mai ki a laua penei, "I te taimi nei au ko agasala; a te Aliko e tonu ka ko au mo tino Aikupito e 'se. Talo atu ki te Aliko! Ko logofiofio matou i te afa tenei! Au ko tauto o tuku atu koutou ke olo; se 'tau mo koutou o toe 'nofo i konei."

Ko lagona loa ne te Falao io me ko te tupu o Aikupito a te lasi o te fakamaseiga tela ko oko ki tena fenua ona ko tena loto makeke mo te se fakalogo ki te Atua e auala i a Mose mo Alona.

A manu fagai ko mate valevale, ko lakau kaiga ko fakamaseigina ne te vaiua fatu, ko fatoaga saito ko se aoga me ko fakamaseigina ne mea konei ko tupu. Ko gasue te Falao o kami mai a Mose mo Alona o fakaasi ki ei i a ia ko agasala ki te Atua. A te Atua e tonu ka ko ia mo tino o tena fenua e 'se.

Talo ki te Aliko, i a matou ko logofiofio i mea konei ko tupu, setaumate a te tupu ko manako o fakasao a meakai i fatoaga mo lakau kaina kola koi toe ko te mea ke sao te fenua mai te oge mo te fia kai.

E tenei te tolu o taimi ne talo ei a Mose ki te Aliko mai te manakoga o te tupu o Aikupito, kae e lavea atu i tala konei, me i te tupu e fakaaoga fua ne ia a te Atua e auala i a Mose mo fai ana manakoga kae e se lavea atu me talitonu io me fuli a ona uiga fai pela foki mo tena olaga ki te Atua.

E tokouke i a tatou i aso nei e kilo ki te talo me ko te auala e fakaoko ei a tou manakoga ki te Atua alofa kae tali-manakoga. E fakataua ne tatou i tou loto me i te talo ko te akai, salasala kae tukituki atu, e tonu te manatu tena, kae e se katoa i kona, me i te talo e pikilima fakatasi mo te olaga tapuaki, te agaga fakafetai mo te fakatoesega, pela foki mo te fakatuanaki.

Te ata e lavea i te olaga talo o so se tino kae fakatuaga ki te Atua ko ana uiga mo faiga ko fuli kae ko fakafougina kae ko sasale foki i auala tonu.

ASO LUA 03 ME

SEAKELISE

Esoto 10:1-15

(f.15) Ne fakafonu ne latou te laukele, tela pela me ko uli katoa e iloa; ne kai ne

latou a mea katoa kola ne seki masei i te vaiua fatu, pela foki mo fuagalakau katoa i luga i lakau. Seai eiloa se lakau lauolaola e 'toe i luga i Aikupito katoa.

Ko tafaga te fakamaseiga a seakelise ne fai i luga i te fenua katoa tenei, ko lakau kola ne sao mai i te vaiua fatu ko fulu fakama ne seakelise - ko seai ei se lakau lanu launiu e toe i luga i te fenua. Moi ne tuai o oko mai te Paseka, penei la a Aikupito ka fepaki mo se oge tafasili loa i te masei.

A te tupu o Aikupito ko soko loa te teke kae se talia ne ia a fakatonuga a te Atua, kae mai luga i te loto makeke, ko fakasalagina a ia mo tena fenua katoa, vagana ei ko Kusena te laufenua tela e nofo ei a tino Isalaelu. Ko te se fakalogo o te tupu o Aikupito ki te Aliko ne pokotia ei a te enevailomene ne galuega malosia a te Atua, ko se mafai o inugina a vai me ko liu toto, ko to mai te vaiua afi mai te lagi - a lakau kaina ne fakamasei valevale.

Tatou e ola i te olaga tela ko pokotia valevale ne uiga mo faiga setonu kae masei i te igoa o te faimeatonu; koi mafai loa o togi kae fakatau atu a tino; ko kamupane lasi kae maumea e mafai ne latou o fakatuai io me taofi te tautau malie o te maumea o te lalolagi ko te mea ke ati ake a olotou maumea ki se tulaga maluga ki eiloa. Ko faifaiga se tonu konei, e faite mai a te olaga se pale-ni mo tauoaso e aumai ne ia te numi tenei, ko pokotia ei tatou i aso nei. Te lasi o te maumea e maua i aso nei, ko fai mo auala e pokotia muamua loa i ei a tino mativa.

Ko fea la nei a tatou i aso nei, e pokotia fakatasi tatou mo te enevailomene a te Atua ne faite? io me tu fakatasi tatou mo Falao loto makeke, kae piki mau-takitaki ki faifaiga kola ne masani ki ei te olaga, tiga loa te leo o te tagi e lagona lei ne tatou e fanake mai i tou tafa? Ko taua malosia i aso nei ke fakataua ne tatou a mea a te Atua ne faite kae ke kaufakatasi, galue fakatasi tatou. Ke lavea foki ne tatou a tou galuega mo faiga kola e seke ei tatou mo mea a te Atua ne faite, ko te mea, i te fesoasoani o te Atua, ke fuli a tou olaga ki a ia.

ASO TOLU 04 ME

TE POULIGA TELA KO LAVEA

Esoto 10:16-29

(f.21) Ne toe fai mai te Aliko ki a Mose, "Sisi ake tou lima ki te lagi, kae ka oko mai ki luga o Aikupito a te pouliga matolu eiloa tela e mafai o lagona ki te foi-

tino."

... oko mai ki luga o Aikupito a te pouliga matolu eiloa tela e mafai o lagona ki te foitino." Ne sisi ake te lima o Mose ki te lagi, te mea eiloa ko oko mai a te pouliga lasi ki luga o Aikupito katoa i aso e tolu. Ne seki mafai ne tino o Aikupito o matea sua tino ki sua tino. Seki ai foki eiloa se tino o latou kai fano keatea mo tena fale i aso kona e tolu (f.21e-24) Tasi o mala fakamataku tenei ne oko ki tino Aikopito i aso e tolu. A mea katoa i luga i te fenua lasi kae malosi tenei ko oti katoa loa ne pikifao ne te pouliga tela ne fakaasi ei te malosi o te Atua.

Ko sili kese te pouliga tenei me ko lagona ki te foitino o tino, kae ko masei malosi la i ei, me ko se matea ne tino a sua tino io me ko so se mea. E tasi te aso 'katoa e oko mai se pouliga penei ki tou lalolagi i aso nei, e pokotia masei i ei a mea ola katoa ona e fakana ki te mainaga mo ola lei a latou. Kafai ko tolu a aso pouli penei, ko tena uiga a mea ola katoa ko pilipili katoa ki te mate kae ko takatokato fua i te vaivai.

I aso nei a te pouliga ko faigofie o lavea, kae ko oko foki loa te fakamataku o te ooloo o tatou ona ko te faigata mo te se fakatalitonugina o uiga mo faifaiga i tou feitu katoa e auala i faifaiga a tino kola e seai loa se fakavae mautino o latou i te fakatuanaki tela ne fakavae ne Iesu. Tenei te pouliga tela ko oko loa te fakamataku kae ko pokotia valevale a tatou i amioga mo faifaiga kola e fai i loto i te pouliga ne tino kola e ola i te pouliga. Iesu ko te mainaga o te lalolagi, kae ka sulugina ne ia tou olaga kae ola koe i tena mainaga ko mafai ne tatou o ola kae galue i tena mainaga (Mataio 5:14-16).

ASO FA 05 ME

TE LOTO MAKEKE

Esoto 11:1-10

(f.9-10) Ko oti ne faipati te Aliko ki a Mose penei, "Ka tumau eiloa te se fakalogo o te tupu ki a koe, ko te mea ke fai ne au a vavega e uke i Aikupito." Ne fai ne Mose mo Alona a vavega katoa konei i mua o te tupu, kae ne fai ne te Aliko ke makeke te loto o te tupu, tela ne seki talia eiloa ne ia a tino Isalaelu ke olo keatea mai tena fenua.

Te loto makeke se fakaasiga o te teke, 'se fakalogo, te fuifai, te 'se talia o fautuaga, fekau pela foki mo manakoga. Te loto makeke i te Esoto ko ata lavea o

tino i olotou tali atu ki te Atua, e penei mo te Falao o Aikupito ne seki talia ne ia a fekau kola ne aumai ne te Atua e auala i a Mose. I loto i faigamalaga a Isalaelu ki te fenua ne tauto ne te Atua ki olotou tupuga, ne lavea foki ei te loto makeke o latou i te muimui sale ki a Mose.

Te tupu o Aikupito ne fai ne te Atua ke makeke a tona loto ona ko fekau taua kola e manako te Atua ke tauloto ne Isalaelu pela foki mo tino katoa. Te sua mea taua ne akoako ne te Atua a te tupu o Aikupito mo ana tino, pela foki mo tino katoa, ke lavea ne tino katoa i aso kona mo aso nei, me seai loa se atua e maluga atu, e malosi atu, io me poto atu i te Atua o Isalaelu tela ko te Atua te Aliko, te tufuga o te lagi, te lalolagi, mo mea ola katoa.

Kafai ne fai ne te Atua te loto o te Falao o Aikupito ke makeke, ko tona uiga e mafai foki ne ia o fai te loto o te tupu mo tino katoa ke fakalogo, ke talitonu kae fakatuanaki. A te alofa atafai o te Atua e oko ki tulimanu tafasili i te pouli o te lalolagi, e oko ki moana poko o fakasao a Iona loto makeke, e oko foki ki falemanu o fanau i ei, ko te mea ke fakaola ne ia a latou kola ko ola pela mene manu, pela mo te tagata i tanuga (Maleko 5:1-8). Ka ko te Atua se se Pule e faimalo ne ia a tino (Dictator), e oko tona alofa ki tino katoa kae e fakatalitali ki te lagona o koe mo au, manafai e olo atu tatou ki a ia, e se tuli ne ia tatou keatea (Ioane 6:37).

ASO LIMA 06 ME

TE PASEKA

Esoto 12:1-15

(vaega o te f.11-12) ... Ko te 'kaiga fiafia o te Paseka tena ki a au, ko te Aliko. "I te po tena, au ka ulu i loto i te fenua o Aikupito kae ka tamate ne au a toekimua tagata katoa a tino mo manu. Ka fakasala foki ne au a atua katoa o Aikupito, i a Au ko te Aliko.

A te Kaiga Fiafia o te Paseka e fakamasaua ei te fakaolataga o Isalaelu kola ne ola pologa i Aikupito. Te galuega alofa a te Atua tenei e tu mese ata i loto mo agaga o fanau Kelisiano katoa, me i Kelisiano ne fakaolagina ne Iesu Keliso te Tama Mamoe tonu o te Paseka. I te lesone tenei ka siki a tuakoi o tou kilo masani ki te Paseka ke tai lauefa atu. Te ata muamua, te Paseka e masaua ne tatou a Mala e Sefulu kola ne fakasala ei a te tupu mo ana tino katoa. A Mala e Sefulu ko toe fakasalaga fakamataku kae masei ne oko ki tino i te vai tausaga kona,

kae e fai mo fakamasauaga ki a tatou i te Atua ko te pule maluga, a tena pule e faitokotasi, tela la, a tatou e tau o ola i te ava, te loto malalo mo te fakataualofa; me kafai e fai tatou pena, e lavea ei ne te lalolagi i a tatou ko ana fanau kola e talia ne tatou ana akoakoga e auala i a Iesu Keliso.

Te lua, e tau mo tatou o alofa ki tino fakaalofa kola e pokotia a olotou olaga i uiga mo faiga takafiatou a latou kola e pule. Ko gasolo loa o tokouke a tino penei i te lalolagi i te vaitaimi nei, ona a latou konei e fai ne latou a uiga mo faiga masei konei e se matakou ki te Atua. A nisi o latou ko fuli se ne latou te maina o latou i te Tusi Tapu, kae ko fai mo auala e fai ei ne latou a mea katoa konei. A nisi e pokotia a olotou olaga ona ko mea e tupu i te enivilomene e auala i te mafuilifuli o tau o aso, e iloa lei ne tatou konei e nofo i fenua foliki kae seai ne mau-ga i ei a mea kola e tupu.

Te taumafaiga a tatou o siki a tuakoi o tou olaga faka te agaga ke aofia i loto a vaega kiloga konei e se faigofie, e manakogina te loto malalo mo avanoaga o kilo mai luga o tou olaga masani io me ko tou tulaga maluga. Ka matala tou olaga ki kiloga konei ko mafai foki ei ne tatou o tala tou loto mo tou olaga o talia a tusaga kola e aofia i konei. Iesu ne talia ne ia ke ui keatea a tona tulaga maluga faka tupu kae vau pela mese tavini, ko te mea ke mafai ne ia o fakataunu a tusaga kola e aofia i loto i te misona (faitau: Maleko 10:45 cf Filipi 2:5-8)

ASO ONO 07 ME

TE TAGI KO TAFASILI I TE LOGOA

Esoto 12:16-30

(vaega o f.27) ... 'Ko taulaga o te Paseka e fakaaloologia ei te Alike, me ne fakasao ne ia a fale o tino Isalaelu i Aikupito. Ne tamate ne ia a tino Aikupito kae fakasao ne ia matou.' "

I te kamataga o te tusi o Esoto e fakamatala ei te fakatonuga a te Falao ke tamate katoa a tamaliki tagata kola e fanau i Aikupito. I te mataupu e 2 mo te 3, a tagi logomae a tino Isalaelu ko oko ki te Atua (3:7) *Ne toe fai mai te Alike ki a Mose penei, "Ko oti ne lavea ne au te fakapologa fi'ta o tino Isalaelu ne tino Aikupito; ko oti ne lagona ne au te lotou tagi ke fakasao latou mai te fakapologa ne tagata Aikupito. E iloa ne au olotou puapuaga katoa,"* Te tamatega o toekimua a tino Aikupito e pela me ko tau ei te mea a latou ne fai ki tino Isalaelu.

Te fakamasino faka te Atua tenei ne oko ki tino Aikupito i mala e 10, ko oko loa te logomae kae faigata. Ka ki tino Isalaelu kola ne fakapologagina, a te mea tenei se fakasalaga tela e fakataunu ei te tau'i o mea se e uke a latoui ne fai. Te tusi ko Esoto e fai pela mene tusi i te taimi ne ola pologa ei a Isalaelu i Papelonia, ka ko lagona o te logomae kola ne fepaki mo latou, ne auala ei a latou o kilo penei ki tino kola e fakapologa ne latou a latou, i te Atua ka fai ne ia te fakamasinoga tonu - e tenei te ata o te fakatuanaki tela ko fai mo fakamoemoega ola ki a latou.

E masani o kilo a tatou ki mea lei e maua ne tatou me ko fakamanuiaga mai i te Atua, ka ko logomaega mo faigataga o te olaga ko tau'i o tou amioga masei ne fai. Ke masaua ne tatou i mea katoa kona ko vaega eiloa o te olaga tenei, e se mafai ne tatou o kalo keatea mai i ei; a ko te agalei mo te alofa atafai o te Atua e lavea i mea katoa kona.

3 TE MALAGA MAI AIKUPITO

ASO SA 08 ME

OLO MO TE MAUMEA O AIKUPITO

Esoto 12:31-42

(f.36) Ne fai ne te Alik'i a tino Aikupito ke a'lofa ki tino Isalaelu, tela ne tuku ei ne latou a mea e ma'nako latou ki ei. I te faiga tena, ne olo ei a tino Isalaelu mo te maumea lasi o Aikupito.

Te malaga a Isalaelu ki te fenua tonu ne fakatoka ne tino Aikupito i loto fiafia o tuku atu a koloa mo mea e manako a tino ki ei. A Aikupito ko takavale i a Isalaelu mo tena Atua, tela la, te masani, a te kau manumalo e puke kae tae ne latou te maumea lasi o te fenua tela e manako ki ei ke olo mo latou. E tena tonu te mea ne tupu, kae ne olo mo Isalaelu te maumea lasi o te fenua.

Te tusi faitau e fakamafa ne ia te manatu tenei, me ko te Alik'i ne fai ne ia a tino Aikupito ke fiafia o tuku a olotou maumea ki tino Isalaelu, e mafai o uke a pogai ne auala ei te fakatokaga tenei: tasi - ko te faletapuaki o Isalaelu ki te Atua e tau loa o faite kae manakogina a aulo mo fatu taua mo faite ki ei. Te lua - te maumea ko te failoga o te takavale o te malo o Aikupito i te Atua kae ko manumalo foki a te Atua Tutu o te Lagi i atua o Aikupito ko te vaitafe ko te Naila tela ne liu toto kae manogi masei valevale, i atua o latou kola e fakatusa ki lane - a

lane ne fakafita ne latou a tino katoa o Aikupito kae i te matega, ne manogi masei te fenua katoa. Te tolu - te maumea tenei ne maua ne tino Isalaelu, e fakamanatua ki a latou me uke a maumea gali faka te agaga ka maua ne latou mana tumau te fakalogo mo te tapuaki o latou ki te Atua mo te loto katoa.

E tau o masaua ne tatou i aso nei me i tou manumalo i te olaga agasala i te fesoasoani mai o te tou Aliko Fakaola ko Iesu, se fakamanuiaga tafasili i te lasi mo fakauta te tou malaga fano ki te fenua o fakamoemoega.

ASO GAFUA 09 ME

E TOKA FAELOA A MEAKAI - KAE MASAU

Esoto 13:1-15

(f.6-7) I aso e fitu e 'tau mo koutou o 'kai ki falaoa se faka'fete, ka ko te aso fakaoti tela ko te fitu o aso, e 'tau o fai ne koutou se 'kaiga fakamanatu o fakaloalo atu ki te Aliko. I aso e fitu, e tapu se tino i a koutou e kai ki se falaoa faka'fete. E tapu se mea faka'fete io me se falaoa faka'fete e lavea i luga i te fenua.

A meakai se vaega taua o tu mo aganu a fenua, penei mo tatou a fakatasitasiga i aso fiafia ke oko loa ki aso fanoanoa o te mate, e fakauluulu a mea fai ki meakai. A tino o te Atua i te Tusi Tapu e penei foki loa mo tatou i te fakataua ne latou o meakai. I faiga tapuakiga, ko taulaga ofo ki te Atua, te faka-mau-takitakiga o feagaiga ke oko loa ki aso e fakamanatu ei a tala ki olotou tuua kae maise ko te fakasaoga o latou ne te Atua, e fakauluulu katoa ki te faiga mo te fakaogaga o meakai e uke.

A te Atua o te Feagaiga Mua e lasi kii te fakataua ne ia a meakai kae kae ata filifili ne ia a meakai kola e manakogina ne ia; E fakatulafono ne ia a meakai pela mo kano o manu mo saito kola e talia ne ia, e fakatonu ne ia a te fakapakuga o ana meakai i taulaga kola e ofo atu ki a ia kae e fasino mai foki ne ia me koi e taga o kai mo ia i meakai e ofo atu i taulaga kona. A tusi o Tulafono kola ko tusi muamua loa e 5 o te Feagaiga Mua, e lavea i loto i ei me pela mo tusi kuka o aso nei. A Mose e fakatonu ne ia a tino ke 'masaua' (Eso.13:3) - te uiga o te 'masaua', ko te foki o te Isalaelu o fakatino, i faiga lavea te fakasaoga a latou ne te Atua mai i Aikupito, tela e aofia i ei a meakai. E 10 taimi ne fakatonu ne Mose a tino me i te maiga o meakai se vaega o te tapuakiga tela e olotasi mo te faiga o taulaga. E tenei te faiga o tapuakiga i toe tulaga maluga e iloa - te sa-

kalameta tela ko te kaiga o kano mamoe mo falaoa - te tautua, te taulaga mo fai te fakamasauga i faifaiga tapu, meakai mo te mafutaga, akoakoga mo te alofa e olo tasi faeloa.

A tatou Kelisiano e avanoa faeloa o kaufakatasi i faifaiga tapu konei mana fakatoka tatou ki te Kaiga Tapu a te Aliko. A Iesu ko tou Tama Mamoe o te Paseka a ko te falaoa ko te sakalameta o tena foino tela ne ofo mo fai te taulaga fakaoa, ko te mea ke mafai ne tatou o malaga atu mai Aikupito ki te Fenua o te Feagaiga, mai te mate ki te ola. E a, ko toka koe o kai fakatasi mo te Kuka Maluga?

ASO LUA 10 ME

TE KAUMANA ATAMAI

Esoto 13:17-22

(f.17) I te taliaga ne te tupu o Aikupito a tino Isalaelu ke olo, ne seki taki latou ne te Atua i te auala toetoe tela e fanake mai i te tafatai o Filisitua. Ne mafaufau aka te Atua penei, "E se manako au ke ma'fuli mafaufauga o tino kae foki ki Aikupito mafai ko iloa ne latou i a latou ka taua mo nisi tino."

E tusa mo te 10 o mala mo te tamatega o tokimua tagata katoa i Aikupito ke mafai o fuli te mafaufauga o te tupu, kae e se lasi te taumafaiga ne fai ke fuli a manatu mo loto o tino Isalaelu. E iloa lei ne te Atua te olotou se tumau, e mafu-lifuli vave, e se toka o fai taua ona la e seai loa ne tino i a latou ne ulu i se kautau i loto o te 400 tupu o tausaga, kae i te vaitau tenei, e toka faeloa a latou o fuli a olotou mafaufauga kae toe foki ki te olaga pologa. E tenei te pogai ne ave ei a latou ne te Atua i te auala loa mo fakasao a latou. A te toafa e se fakaaoga fua mo fai te auala mo fakasao a tino, kae ko te faleakoga mo akoako te olaga fai mo soko. Te auala kauloaloa tela ne malaga i ei, ne fili ko te mea ke se fuli vave a loto o latou ke toe foki ki Aikupito; kae se avanoaga ke tupu ake i te loto faikimua, te malosia mo te mafaufau matua.

A tatou e atamai foki i te kalo keatea mo te fai o tou tusaga pela la foki mo te fakalogo. Kafai a te Atua ne fakamasa ne ia te Tai Kula mo sasale a Isalaelu ki sua feitu, a te Atua e mafai foki ne ia o tuku ki tino Isalaelu te loto malosia. Kaia la ne ave ei a latou i te auala loa? Kai a ne fakamaumau ei a taimi? Me i te Atua e se manako o faimalo ne ia tatou ke fai mo ona soko, kae ne tuku mai ne ia te taimi ke tupu ake tatou o fai te filifiliga tena. Se taimi toetoe fua o taki a tino

keatea mai i Aikupito, ka ko te olaga katoa loa e fai ei te taumafaiga o ave a Aikupito keatea mai i loto o tino. Ka ko te Atua ne fakapatonu ne ia a tona kaufakatasi mo latou i taimi katoa e auala i te Pou Kaumana i te ao mo te Kaumana Afi i te po. E lei atu te malaga mo te Atua i te auala kaualoa i lo tou fano tokotasi i te auala toetoe. Kafai e se solosolo lei a mea i tou auala fano ki mua, ko tona uiga, a te Atua e taumafai o fakaoko atu se fekau taua ki a koe mo au.

ASO TOLU 11 ME

TE LOTO KO FONU I TE POULI TAGATAGA

Esoto 14:5-20

(f.8) Ne fakamakeke ne te Aliko a te loto o te tupu tela ne fano ei a ia o afuli a tino Isalaelu kola ko olo mo te manumalo

A fakasalaga konei ne oko ki Aikupito e losi katoa ki te tupu, kae ona la ko te Atua ne faka pakeke ne ia te loto o te tupu, e tau foki loa o losi ki a ia a mea konei ne tupu ki Aikupito. Kae tiga i ei a manatu kona, a tusitusiga konei e fakamaluga ne latou te loto makeke o Falao te tupu o Aikupito me se talia lele loa ne ia a fekau a te Atua kola ne fakaoko atu ne Mose mo Alona.

E fakamatala i te Tusi Tapu i te fatu (heart) tela e fuli i tou gana me ko te 'loto', ko te nofoga o te pule, kae e fakavae mai kona a tonu io me ko filifiliga, fakatasi ei mo manakoga. E lua taimi ne fakaasi ne te Atua me ka fai ne ia te loto o Falao ke makeke (4:21, 7:3). A mea fai'ga'ta kola ko tupu i tona fenua ne fai ne ia te loto o Falao ke makeke tela ko se talia ne ia a fekau a te Atua. I te sua taimi, ne lavea ne Falao me i ana tino fakataulaitu e mafai ne latou o fai a mea kola ne fai ne Mose (7:22), tela ne tumau loa te loto makeke o ia. E pena foki te mea ne tupu i te taloga a Mose ke gata a vaiua afi pela foki mo fatili mo uila (9:34), ne lavea ne te tupu me ko lei a mea katoa tela ne se talia ei ne ia te fekau a te Atua. A mala kamata mai te 1 ki te 5 e fakaasi i ei me ko Falao ne se talia ne ia a fekau a te Atua; ka ko mala e 5 fakaoti, ko te Atua ne fakamakeke ne ia a te loto o Falao.

A fakamaseiga kola ne fai ne mala muamua kola e 5 i Aikupito, ne mafai loa o fuli ne latou te loto makeke o Falao, ko te mea ke olo saoloto a tino Isalaelu. Kae moi ne maua te saolotoga o latou ke olo keatea mai i Aikupito, e penei ko se logomae te fenua o Aikupito.

A te Atua ne tuku ne ia te avanoaga i mala muamua kola e lima ki a Falao ke fai tena filifiliga tonu. Se taumate, e tena te pogai ne fakamakeke ei ne ia te loto o Falao, kae ne seki fakaaoaga foki ne Falao te avanoaga tena, kae ne tumau loa tena teke ki fakatonuga a te Atua, tela ne iku ei ke avatu ne te Atua ki te tupu te mea ne kamata ne ia.

E lavea ne tatou i te tala tenei me lua a vaega tino i te olaga nei; te vaega e tasi, a olotou fakatuanaki e tali atu faeloa penei ki te Atua, "Ke fai tou loto." Te sua vaega e teke ki manakoga o te Atua, tela ko fai atu ei a te Atua penei ki a latou, "Ke fai tou loto", ko tena uiga, e tau ne te tino a te fuataga e toki ne ia (Kal.6:7).

ASO FA 12 ME

TE VAITAFE

Esoto 14:21-31

(f.31) I te mateaga ne tino Isalaelu a te 'mana malosi tela ne fakaaoaga ne te Aliko o fakatakavale tino Aikupito, ne ma'taku ei latou ki te Aliko; kae tali'tonu latou ki te Aliko mo tena tavini ko Mose.

Te tala o te Tai Kula, se vavega tela ne ofo masei i ei a pologa Epelu i te fakaofoofogia o te fakaolataga ne fakatoka ne te Atua. I aso taumua mo aso foki loa konei, te tala tenei e taua ki te fakatuanaki o tino Iutaia, ona ko te 'loto o akoakoga kola e maua i ei.

Te Tusi Tapu e kamata i te Kenese ki te Atua, ("ka ko te mana (agaga) o te Atua e fano i luga o te vai" [Ken.1:2]) e fakatoka kae faite te lalolagi mai te numi valevale. E fakaoti a te Tusi Tapu ki te tusi o Fakaasiga tela e fakailoa mai i ei me ko seai se tai. Te tai ko te fakatusa o te manufekai ko 'numi' (chaos) tela e galue o fakamasei a galuega a te Atua ne fai. I loto i te vasia o tala o te Kenese mo te Fakaasiga, e sae aliali ki luga te tala o te Tai Kula mo tena manatu sili tela e fakafokifoki mai faeloa ne kautama gasolo o te olaga. I te faitega ne te Atua te lagi mo te lalolagi, ne vae ne ia te vaega e tasi o te vai ke fai mo kaumana i luga i te vanimonimo, kae te sua vaega ke fai mo tai. I taimi o te lolo, te lalolagi gali a te Atua ne faite, ko oti ne fakamasei ne uiga mo amioga masei a tino katoa, tela ne tapale ei ne te Atua a tuakoi kola ne fakanofa ne ia ki ei a te vai, ke lofia te lalolagi.

I te vaiata o te Iolita, a Elia pela foki mo Elisaia ne vae ne laua te vai ki te gatu o Elia kae fakamatala penei ne te Salamo a te mea ne tupu (114:3), *Ne kilo atu te Tai Kula, ko te mea e iloa ko tele keatea; A te Vaitafe o Iolita ne se tafe io mene gata a tona tafe (RSV).* Te tala o te Tai Kula ko te ata manino o te galuega fakaola a te Atua. Ne vaelua ne ia te tai mo fakasao a ona tino, kae ne toe fakafoki ne ia te tai mo fakasala a te masei. Te sasalega o tino i loto i te vai, ne faite ei ne te Atua a Isalaelu pela e iloa mo te vaega ne ia te tai mo faite te lalolagi. Te Tala Lei tenei e sautala ne tatou i te Atua tela ne faite ne ia te lalolagi ko te fakaola foki o te lalolagi. Tenei te Tala Lei a Isalaelu - Ka ko mea konei ne tusi, ko te mea ke talitonu koutou ki te Atua o Isalaelu pela foki mo tena tavini ko Mose.

A Iesu ne saele ki loto i te vaiata o te Iolita i tena papatisoga - ko maua ei ne tatou te avanoaga o olo atu ki sua feitu o te vaiata ki te Fenua o Fakamoe-moega tela ne fai feagaiga a ia ki ei.

ASO LIMA 13 ME

KO MUSIKA TAGITAGI MALIE

Esoto 15:1-18

(f.1) *Fakamuli ifo, ne usu ei ne Mose mo tino Isalaelu te pese penei ki te Alik:*

"Ka pese atu au ki te Alik me ne manumalo a ia;

Ko oti ne 'pei ne ia a solofanua mo tino kola e sopo i ei ki te tai.

A te pese tenei e usu ne pologa Epelu e fakaasi ei a lagona o olotou loto mo agaga ki te fakaolataga a te Atua tela ne fakasao ne ia a latou mai te kautau fakamataku a Aikupito. E se mafai o puli a tala takutakua konei, tiga foki loa te tusi ki mataimanu lasi, kae ona ko oti ne fatu ki pese, e se galo e se puli i tupu-laga gasolo o Isalaelu o usu a pese o te manumalo o te Atua mo Isalaelu, kola e fakamatala i tala o te kautau takutakua a Aikupito, mo ana kaliota fiti mo meatau kola ko vaega fou matakatia e iloa i taimi kona. A Isalaelu e seai ne ana meatau kae ko leo fua o pese; ne fatoa maua fua ana kaliota fiti i taimi o te tupu ko Tavita. A Isalaelu e sasale ka ko te kautau a Aikupito e sopo i kaliota mo solofanua. E se leva te afuli maiga ne latou a Isalaelu, ko uila e iloa o kaliota mo vae o solofanua ko kamata o goto ki lalo kae ko kamata o lave ona ko te vai ko kamata o sua ake. Ke oko loa ki taimi ko se mafai ne latou o gasue ki mua io me ki tua. Ko te vai loa ko foki ki loto kae pulou mai luga i a latou, malemu ei te kautau fakamataku tenei. A tino Isalaelu ne sao me i a latou e sasale, tela la, a te vaivai mo te seai ne olotou meatau ko fai mo malosiga o latou - a ko te

malosiga o Aikupito kola ko ana solofanua mo kaliota fiti, ko fai mo vaivaiga o latou. Ne usu ei ne latou a kupu o pese penei: "*Te Atua ko te mo tou puiga mo te motou Fakaolataga*" e fakamatagi ki ei a usuusuga o pese a tupulaga gasolo o Isalaelu, kae e se mafai loa o puli i olotou loto.

Nea a kupu o tou fenua e se mafai o puli i a koe? Kae nea foki a kupu o tou fakatuanaki e matagi koe o usu?

Iesu tuku mai tou mainaga
I te fili e tamaki oku ala
Au ke lafi atu ki tou ma'luga
Iesu ko toku fakaola (Muna: Nika Taitai)

ASO ONO 014 ME

MUIMUI

Esoto 15:19-27

(f.23-24) *Ne oko atu latou ki te koga e igoa ko Mala, ka ko te vai i ei e 'kona, e se maua o inu. Tena te mea e fakaigoa ei te koga tena ko Mala. Ne 'tagi atu a tino ki a Mose kae fai atu ki a ia penei, "Ne a nei omotou mea ka inu?"*

Ko seke ki tua te fenua fakapologa tino ko Aikupito, ko seke atu foki mo te Tai Kula mo te kautau fakamataku a Falao, kae ko malaga nei a latou i loto i te saolotoga, agai atu ki te fenua ne fai feagaiga a te Atua ki olotou tua. Ko tau o pa te Ulufonu mo te Ui e, kae fai a fakafiafiaga lasi me tenei ko saoloto a latou mai te olaga saisaitia mo te fita. Ne seki ai loa ne mea pena ne fai mo fakatino kae fakamailoga te agaga fakafetai a latou ki te alofa lasi mo te fakaolataga a te Atua, kae ko kamata o lagona te muimui mo te se fiafia o latou ki te Atua. I faitau e 12 konei mai mua nei, e 7 taimi e tusi ei te muimui (complain) o Isalaelu ki te Atua, kae ko fatoa noga ifo loa te usu pese o latou i te sua feitu o te Tai Kula e takutaku atu ei ne latou te manumalo o te Atua. A leo o pese ko galo lemu ifo, ka ko sae ake a leo o te muimui. A te malosia fakafoofogia o te Atua ne lavea i Aikupito e auala i mala e 10 mo te 'auala i loto o te Tai Kula' e seki mafai o fuli ne ia a loto mo agaga muimui o tino konei.

A te fia inu i loto i toafa se manakoga malosia kii loa ki te ola - ka ko puli i a Isalaelu, me i mea katoa kona ne fai ne te Atua mo latou. (Loma 8:31) *Kafai te Atua e mo tatou, ka ko oi la e 'teke ki a tatou?* Te mea tela e manakogina malosia i taimi nei sei ko meakai, ka ko te fakatuanaki, sei ko vai inu ka ko te loto

Mataio 20:29-34

(f.34) *Ko oko e iloa i te alofa o Iesu ki a laua, puke atu ei ki o la mata. I kona foki e iloa, ko te mea e iloa ko kite, tautali atu ei i a Ia.*

Ko oko loa te tokouke o tino e tutu i tafa o Iesu kae lagona loa te logoa o leo o tino tokouke e faipati, kae ne maua loa te avanoaga o ia o tu malie o kilokilo kae lavea ne ia te tokolua tagata kivi konei e sagasaga i tafa o te auala. Ne saele atu a Iesu ki a laua kae ne lagona ne ia a manakoga o laua. E tenei te uiga o Iesu tela e akoako mai ki a tatou i aso nei, me ka lavea ne Iesu a tino pokotia ne mea o te olaga nei, e gasue loa a ia o fesoasoani ki tino kona.

A tokolua tagata kivi konei e akai mea i tafa o te auala, kae e seai loa se tino e fakana a laua ki ei ke ola laua. A te alofa o Iesu mo tokolua konei seki fakataua malosia ne ia ke maua ne la meakai, kae ne fakasaga tonu loa ki te atiga o la olaga ke aoga mo fai a galuega mo tusaga kola e taua atu i meakai. I taimi ne kite ei a mata o tokolua konei ne tautali a laua i a Iesu, ko mafai i konei o aumai ne laua a nisi tino ki a Iesu i te sautala atu ne laua mene fai pefea ke kite a la mata.

A nisi tino e masani o muni mai i te Atua, kae ko seai ne talosaga e fai i te kaiga kae ko se olo ki lotu, manafai ko iloa ne latou a olotou vaivaiga mo te fuatu o olotou uiga mo amioga masei e fai. Ka muni ko tatou ke se lavea ne tatou a te Atua ko tona uiga foki ei, me ka se oko atu a te kilo a te Atua ke lavea ne ia tatou i tou vaivaiga mo tusaga kola e tau o fai ne tatou - Ka ko te Atua ka tau-mai i auala kesekese o fakamalosi a tatou ke toe kilo atu ki a ia, kae fakaasi atu a tou vaivaiga mo tou manakoga e pela mo te tamaliki tela ne fakamaumau ne ia a tona olaga kae foki ki tona tamana: (Luka 15:18-19) "*Toku tamana, au ko agasala ki te Atua pela foki ki a koe. Ko se 'tau o taku au ko tau tama, kae ke fai au mo fai se tino o au tino galue.*" Ka lavea lei ne koe te Atua ko mafai foki ne koe o lavea lei a koe, kae tena te kamata o lavea ne koe te auala foki o tautali i a Iesu.

te lavea ne Iesu a tino. Ke mafai ne tatou o kilo ki te kilo a Iesu se mea e tau-loto ne tatou i aso takitasi i se taimi leva.

Ka kamata tatou o kilo ki te kilo a Iesu ka mafai o lavea ne tatou a tino i se tulaga tela e fakamataku - e pela mene lakau e sasale, kae vau te taimi ko ma-tea lei ne tatou a tino i olotou foliga gali - ka lavea foki ne tatou a tatou - ko tino kola e alofa malosi ki ei te Atua - ko latou katoa kona ne fakamasei a olotou olaga ne te agasala pela foki mo uiga masei o tino masei. Te faifaiga tenei se akoga tela e tauloto malie ne tatou te kilo faka Iesu i te gasologa o taimi - e pela mo te tino kivi ka lavea ne tatou a tino mo mea katoa e pela loa mo te masani - e pela foki mo te kilo a te Atua.

ASO GAFUA 30 ME

SEA TE MEA E TAU O FAI NE AU

Maleko 10:17-23

(vaega o te f.21) *Ne kilo alofa atu a Iesu ki a ia,*

A Iesu ne kilo ki te tamataene maukoloa tenei ne vau ki a ia, me lavea ne ia me isi se mea e galo i loto i te olaga o ia. A te tamataene maukoloa tenei ne vau ki a Iesu mo ana fakamoemoega me ka maua ne ia i a ia te mea tela e sala a ia ki ei. Iesu ne lavea ne ia ana agasala mo mea kola e vaivai i ei, ne lavea foki ne Iesu me i te tamataene tenei e se fiafia ki te olaga tela e ola a ia i ei; ne lavea ne ia a tena manakoga ko ia ke kese.

Ne alofa malosi a Iesu ki te mea ne lavea ne ia. Ka ko Iesu ko lavea ne ia te mea e tau o fai ne te tamataene tenei ko ia ke saoloto o fakaasi tona loto alofa ki te Atua kae tautua foki ki a ia. Se taumate, a Iesu ne kilo mo te fanoanoa i te lavea ne ia te tamataene ko sasale o fano keatea mai i a ia. Sea te mea e tau mo au pela foki mo koe o fai i ta olaga i aso nei?

Se fesili e fakamataku, e lavea foki ei te tonu mo te pelo o tou alofa, tou olaga tavini kae tautua mo te Atua. Fakamolemole, sa saele o fano kae fuli tou tua ki a Iesu, manafai ko iloa ne koe mo au, mai i a Iesu te mea e tau o fai.

ASO LUA 31 ME

KILO MO TE LOTO KO MOMO I TE ALOFA

talitonu.

Te vai kona e fakamasaua ki a latou te faigata mo te kona o te olaga pologa ne pokotia ei latou i Aikupito, a ko te vai magalo tela ko manakogina malosi i taimi nei, ko te saolotoga mo avanoaga o tapuaki ki te lotou Atua. E tena te pogai ne fakatonu ei te Atua ki a Mose ko tino katoa ke kai ki aka kona o lakau i te Kaiga o te Paseka.

Ne pei ne Mose te lakau ki loto i te vai, ko te mea loa ko magalo te vai - i aso fakamuli ifo ne pei foki ne Elisaia te lakau ki loto i te vai mo fakalaga ki luga te mata o te ta'ku (2Tupu 6:6). Fakamuli ifo, i loto i te muimui mo te teke, ne tuku mai ne te Atua te Tulafono mo fakalaga te olaga fakatuanaki - Me sena ko *vai* fua e ola ei te tino, ka ko muna katoa kola e to mai te gutu o te Atua.

LAVEA TE AGAGA O TE ATUA

1. KILO KI MATA O TE AGAGA O TE ATUA

ASO SA 15 ME [PENETEKOSO]

AU TAMALIKI TAGATA MO AU TAMALIKI FAFINE KA FAIPATI FAKA PELOFETA

Galuega 2:1-4, 14-18

(f.17-18) *'Muna a te Atua, tenei taku mea ka fai i aso fakaoti;
Ka 'ligi atu ne au toku Agaga ki luga i tino katoa;
Ka 'valo fakapelofeta otou tama tagata mo tama fafine
Ka matea foki ne otou tamatane a fakaasiga,
Ka ko otou toeaina ka moe'miti.
E oko foki ki aku tavini tagata mo tavini fafine,
Ka tuku atu ne au a toku Agaga ki a latou i aso kona,
Ko te mea ke mafai ne latou o 'valo fakapelofeta.*

Te Aso Penetekoso ko te aso ne oko mai ei te Fesoasoani tela ne faipati ne Iesu ki ona soko. Ne maimoa te lalolagi mo kautama gasolo o te olaga ki tena malosi; a Apositolo ne ulufia ne tena malosi kae ne folafola ne latou te Tala Lei mo te se matakau, a olotou moemiti mo fakaasiga ne seki auala mai i a latou e iloa kae ne auala mai te Atua, tela ne tuku ne ia ki olotou loto mo mafaufau.

A tatou i aso nei ko *tama tagata mo tama fafine* kola ne ligi ne te Atua ki ei te Agaga Tapu, i te faifaiga tena, ko tuku atu ne te Atua te saolotoga mo te avanoaga ke moemiti ne tatou a manakoga o te Atua mo te lalolagi. I te

fakamanatu ne tatou te aso Penetekoso, e taua ke mafaufau loto tatou menea a fakamoemoega o te Atua io mene a foki a moemitiga o te Atua mo te lalolagi.

Vau Agaga Tapu, fakafonu a loto o latou kola e fakamaoni ki a koe ki te faimeatonu, te fakamoemoe mo te amiotonu; fakaa te afi o tou malosi mo tou alofa tumau i loto i a matou nei.

ASO GAFUA 16 ME

KO TE KILO ALOFA A TE ATUA

Salamo 34:5-8, 15-16

(f.15-16) *A te Alikī, e onoono faeloa ki tino amiotonu kae talia foki olotou fakatagi;*

*Kae se fiafia a ia ki a latou kola e fai amioga masei,
E vave puli latou mafai e mate latou.*

[The eyes of the Lord are on the righteous, and his ears are open to their cry. The face of the Lord is against evildoers, to cut off the remembrance of them from the earth (NRSV). A mata o te Alikī ei luga i tino amiotonu ka ko ana taliga e matala faeloa ki leo o olotou tagi. A mata o te Alikī e fakapiko ki tino amio masei, ke fakagata te fakamasausau o latou i te lalolagi (taku fuliga mai te NRSV)]

E mafai faeloa ne tatou o kilo ki mata o te Atua mana talia muamua ne tatou ke fakaavanoa a tou olaga ke lavea ne te Alikī. Te kilo loa ki tou mata konei aunoa mo te fakatuanaki mo te talia o Iesu mo fai a tou fakaola, tela ka fakafou ne ia, ka faigata i a tatou o lavea a mea 'se mo vaivaiga i tou olaga. E tenei tonu te pogai e fai ei ne tatou a mea kola e se fiafia ki ei a te Atua, kae e faigata foki i a tatou o lavea te malosi mo te fakafoofogia o te alofa atafai o te Atua. Te manakoga tafasili i te taua i konei ko te fakaavanoa o tou olaga ki a Iesu.

E fai pefea ke lavea a tatou i te kiloga a Iesu i aso nei? Te tusi faitau o te aso nei e avake ne ia a tali konei e lua: A latou kola e fai amioga masei, a te Alikī e kilo mo te se fiafia, kae e se talia foki ne ia o latou. E lavea i konei me i te Atua e fakataua ne ia a tou saolotoga, me tiga loa a ia ko te Alikī tela e pule tokotasi, kae e mafai foki ne ia o fuli a tou loto ke alofa kae tautua atu a ia, kae ne seki fai ne ia ke pena, ne tuku ne ia te saolotoga ke mafai ne tatou o fuli keatea mai i a ia. Kae ki tino amiotonu, kae fakasilisili ki a latou kola e iloa ne latou te olotou mativa faka te agaga, a mata o te Alikī ei luga i a latou - e kilo atu mo te

taina, a ia se tino loi. Me e se mafai a ia o alofa ki te Atua tela e seki matea ne ia, kae tela la e se alofa ki tena taina tela e matea ne ia.

E seki matea e iloa ne tatou te Atua, ka ko tatou e lavea faeloa ne tatou a tou taina mo tou tuagane kola e ola fakatamilo i tou tafa. E lavea ne tatou kae e se lavea ne tatou i tulaga tonu e pela mo te lavea o latou ne te Atua i lotou tulaga lei kae gali pela foki mo lotou iloa mo te fai mea mafai. Te gali, te lei mo taleni faimea mafai o tou taina mo tuagane e mafai o se lavea ne tatou mai i tou filifiliga mo tou loto masei. E penei a faifaiga kola e masani a tatou ki ei - te kilo ki sua feitu manafai e isi se toeaina e sasale mai kae e manako ki se fesoasoani; ko te fano i sua maga auala manafai e lavea se lomatusa e kalaga ki se fesoasoani; pono te mataloa ke moa e matea ne koe a tou fakamatua e taumafai o kalaga ki a koe. E faigata sale loa i a tatou o fakafetaui ki tino mo olotou manakoga i tou olaga.

Ne fakaasi ne Iesu ki te tagata lepela me i a ia e toka faeloa o fesoasoani ki a ia, tela ne kapa atu tona lima o puke ki a ia kae fai atu, 'Au e loto ke ma a koe!' Tiga te tapu i tulafono ma patele se tino ki te tino masaki i te lepela, kae fakaasi ne Iesu me lavea ne ia a mea kola e se kite a tatou ki ei - me ko leva loa ne faka seai ne tatou i tou mafaufau mo tou loto.

LAVEA TE AGAGA O TE ATUA

3. TE KILO O TE ALOFA

ASO SA 29 ME

TAULOTO KE ILOA O KILO

Maleko 8:22-26

(f.23-24) *Ne puke atu a Iesu ki te lima o te tino kivi kae takitaki atu ki tua o te fa'kai. I te otiga ne savale atu ki mata o te tino kivi, fakaeke atu ei a ona lima ki luga i a ia kae fai atu penei, "E matea ne koe se mea?" Ne kilokilo saale a te tino tena kae fai ake, "E matea ne au a tino, kae e pela e iloa me ne lakau e sasale saale."*

Ko fakaasi mai ne Iesu a te Atua ki a tatou, ko ana uiga, mo te auala e kilo kae lavea ne te Atua a tino. I te vaiaso tenei ka onoono a tatou ki ala kola e fakaasi mai i a Iesu e kilo ki tino. A tusi faitau katoa e maua mai i Evagalia e fa (4), ko tona uiga, e isi loa ne lagona mo mea a soko ne tauloto mai te kilo sale io me ko

la, ke 'lifu koutou mo te fiafia lasi, ko te fiafiaga tela ko se mafai o fakamatalagina, me ko maua ne koutou a te ikuga o te otou fakatuanaki, tela ko te fakaolataga o otou agaga.

Te tusi faitau e avaka ne ia te naunauga tela e ola i loto o pelofeta o te Feagai-ga Mua mo latou katoa kola ne fakamoemoe ke lavea ne latou te fakaolataga a te Atua tela ko oti ne fakatino mai i a Iesu Keliso; E ola foki i Kelisiano i aso nei te naunauga o olotou loto tena, ke lavea ne latou a Keliso tela ne fetau latou i te fakatuanaki kae e manako foki loa ke kilo a olotou mata faka te foitino ki a ia; E pena foki a agelu i te faitau e 12e *A ave fekau o te Tala 'Lei, kola ne faipati e alatu i te mana o te Agaga Tapu tela ne aumai mai te lagi, ne taku atu ei ne latou ki a koutou a mea tonu konei. Ko mea tonu foki e iloa konei e fia iloa ne agelu.* A agelu kola e fakatamilo ne latou te nofoga aliki o te Atua e naunau a olotou loto ke lavea kae iloa ne latou te fakaolataga a te Atua.

Te loto naunau e fakamatala ne ia te olaga Kelisiano. A tou olaga Kelisiano e pokotia sale foki ona ko nisi vaega o tou olaga e seki talia ne latou te fakaolataga a Iesu. E tonu me i tou loto ko oko loa te fakamaoni ki lotu e auala i tou fakatuanaki, kae ka oko loa ki manako o te loto ki ana fiafiaga, ko fakapuli ne te loto i taimi tena, tena loto naunau ki lotu mo te fakatuanaki. Tela la me pefea loa a tou taumafaiga o fakatino a tou fakatuanaki kae pokotia foki loa i nisi manakoga o te loto.

Te loto naunau ki mea kola e seki oko a tatou ki ei e faigata kae e mafai foki o fakamae ne ia a tou loto fakatuanaki, ka ko te mea, e mafai foki o fai mo fakamalosi ki a tatou i tou olaga fai mo soko, ko te mea ke galue malosi a tatou i te galuega a te Atua. A ata gali, ko tusi faitau mo pese mo mako logotonu e se mafai ne latou o faka katoatoa ne mea kona a tou manakoga kae e faite fua ne latou te naunau o te loto ke atili lasi ake. E pena foki a tou olaga talitonu ki te Atua, ko te lasi o tou tami ki te gali o te alofa o te Atua, ko te naunau malosi o tou loto ke maua ne tatou te katoatoaga - i te faiga tena, e tala i te pepa i ei tatou mo agelu, te loto naunau ke iloa ne latou te katoatoaga.

ASO ONO 28 ME

KE LAVEA NE KOE A TOU TUAGANE MO TOU TAINA E PELA MO KELISO

1 Ioane 4:13-21

(f.20) *Kafai e fai mai se tino, "Au e alofa ki te Atua," kae tela la e ita ki tena*

alofa kae toka o tuku atu sose fesoasoani tela e manakogina.

Kafai ko iloa ne koe i a Iesu ko poa ne ia a koe i loto i tena kilo alofa, e tali atu pefea a koe ki a ia? E kilo foki pefea a koe ki a ia? Ko te alofa fakaola o Iesu Keliso ke kilo atu ona mata ki luga i a koe, kote mea ke lagona ne koe te mafanafana o ana lima atafai e sai atu ki a koe, e fakamalosi ei ne ia a koe ke ola fakana ki a ia i aso katoa o tou olaga, amene.

ASO LUA 17 ME

TE MOEMITI E UIGA MO TE FILEMU O IELUSALEMA

Isaia 33:17-22

(f.20) *Kilo ake ki a Siona, te fa'kai tela ne fakamanatu sale i ei a omotou kaiga fiafia faka-te-lotu. Kilo atu ki a Ielusalema! Ka fai mo koga gali i te nofo, kae malu mai i te fili! Ka pela me se faleie tela e seki fakagasuegina e iloa, ko ana fao e se mafai o unu, mo ona lopu e se mafai o motu.*

Te igoa o Ielusalema e aumai fakapili loa ne ia tou mafaufau ki te laumua takutaku o Isalaelu, te fakai e fakatusatusa sale ki ei te manuia tela e maua i te fakalogo mo te fakamaoni ki te Atua - e fakatino te alofa tonu o latou ki te Atua tela ne fai te feagaiga a latou, mo te malaia tela e pogai mai i te fulitua ki te Atua kae tapuaki ki atua loi o fenua fapaupau Ielusalema te koga koga e tu ei te Fale Tapu o te Atua o Isalaelu tela e faipati ki ei te Tusi me ko te koga e nofo ei te Atua mo ana tino. Ielusalema ko te laumua o te olaga tapuaki o tino Iutaia, e sunu ei a taulaga a te fenua mo tino takitokotasi i olotou tapuakiga fai ki te Aliko. Ielusalema e fakasino ki tino kola e alofa a te Atua ki ei, kae fai faeloa ana aofaga mo tautasi kae fakasao a latou - te alofa tena o te Atua e fakatusa ne Iesu ki se matua moa e ata pulupulu ana tamamoa i lalo o ana kapakau.

Ko kami a tatou ne te pelofeta ko Isaia ke kaufakatasi i loto i te moemiti tenei, **TE MOEMITI E UIGA MO TE FILEMU O IELUSALEMA.** Te moemiti o tino kola ko masani i te olaga pologa i loto i faigataaga mo fakasauaga a malo fapaupau. Ko aumai ne te pelofeta te ata o te lalolagi e pela mo te kiloga a te Atua, se ata tela e mafai ne tatou o ati ake i ei e auala i te fesoasoani o te Agaga Tapu. Te olaga tenei e se fakaseke ne ia a mea faigata mo fakalavelave o te olaga - kae e kilo atu ki mua atu o faigataga kona mo te loto fakatuaga kae talitonu me i te Atua e lasi atu tona malosi o agai a mea kona i tona taimi tonu.

Te kaufakatasi o tatou o kilo ki te olaga i te kilo a te Atua, e aumai ne ia te sua kamiga. Kafai ko moemiti a tatou ki se lalolagi tela e gali atu, ko kamigina a tatou ke mafai i tou loto malie o fakaaoga a tou taleni mo meaalofa mo fakatino te lalolagi fou tena. A Ielusalema ne fai mo fakai gali i te lotomalie o tino, o ola fakalei, o ola fealofani, fakataua ne latou te alofa kae galue fakatasi foki. Te mea tena se meatonu i so se koga e ola ei a tino. Muna te Carmelite Friar ko John of the Cross, "I te koga e seai ei te alofa, tuku ki ei te alofa ... ko lavea ei ne koe te alofa. E pena foki te filemu ... aumai tou moemiti o te filemu mo fakatoka te moemiti o te Atua mo te filemu o te lalolagi.

ASO TOLU 18 ME

TENEI TE AUALA E GATA I EI A TE LALOLAGI

Luka 21:25-31

(vaega o te f.29 ki te 31) *"Mafaufau ake koutou ki te mati mo lakau katoa. Kafai ko kamata o 'somo ake ona lau, ko iloa ei ne koutou, me ko pili mai aso 'vela o te tausaga. Ke pena foki koutou, kafai ko lavea ne koutou a mea konei ko oko mai, ko iloa ei ne koutou me ko pili mai te Malo o te Atua.*

E uke a tino lomi ata ne taumafai o lomi te ata o te 'aso gataga' - te ata takutakua ne lomi ne te tino lomi ata o Egelani, e pei mai ei te ata o te koga koga e tasi i te pouli fakamataku o te gataga, kae lavea malie fua a nisi ko'ga koga pela foki mo tino i tulaga fakaaolofa tenei, i vae maina o te uila. Ko oko loa te fakaaolofa o te ata lomi tenei kae lavea foki i kona te fakamataku o te aso tena; kae tasi loa te mea tafasili i te taua i te faipatiga a Iesu e galo i loto i te ata tenei, ko te fakamoemoega mo tino fakatuanaki.

E fakaasi ne Iesu i konei me tiga te pouli, te fakamataku mo te faigata o te aso gataga, kae e isi faeloa se fakamoemoega mo latou kola e fakamaoni ki te fakatuanaki kae e tumau te talo ko te mea ke oko mai tena Malo. I taimi o tofoto-foga faigata konei e lavea lei ei ne tino te malosi o te Atua tela ko fai mo fakamalosiga mautinoa. Ne talitonu a Ekalesia kamata me i te aso gataga ka oko mai i taimi o Apositolo mo Tamana o te Tala Lei. Ne seki taunu te kiloga tena, tela ne toe fakalaufa te kiloga loa tena - me i so se fakasauaga e pela mo tofoto-foga kola ne fai ne Loma ki Kelisiano mo nisi vaega fakasauaga pena, e fakamasaua mai me i te Malo o te Atua ko pili mai.

I taimi o faigataga konei, e faigofie o lavea kae matemate a te malosi o te Atua i

katuanaki, kae talitonu tatou ko te mea ke lavea ne tatou.

ASO FA 26 ME

LAVEA KI OU LAGONA

Ioane 20:24-29

(f.27-29) *Ne fai atu a ia ki a Toma, "Tuku mai tou maikao ki konei, kae kilokilo mai ki oku lima; 'fola mai foki tou lima kae tuku mai ki toku kaokao. Mo a ma se fakatuanaki koe, kae fakatuanaki!" Ne tali mai a Toma ki a ia, "Toku Alike mo toku Atua!" Muna a Iesu ki a ia, "E a, ko talitonu koe i te mea ko lavea mai ne koe au? Amutia latou kola e se lavea mai ne latou au, kae talitonu mai eilola!"*

Te 'kilo' ke lavea mo te 'kilo' ki loto i te loto e mafai o fanau mai ne ia te manatu me i te fakatuanaki se vaega o te poto. Te tala o Toma e tali ne ia te manatu lasi tena i tena manakoga tela ne fai ki a Iesu, ko ia loa ke patele ki tuga fao i ona lima, pela foki mo tena kaokao tela ne velo ki te tao (f.25). A Toma e se gata i te kilo o ona mata, a ia e manako ke puke loa a ona lima ki a Iesu.

Tiga loa te ata fakaasi o Toma me se 'tino fui talitonu' kae ne muna mafa ne Iesu, a ko ia e tonu. Te fakatuanaki sei se atamai tela e mavae keatea mai mo tatou, i kai, e aofia i ei a tatou katoa, tou foitino mo tou agaga. Te Agaga tela e pili mai ki a tatou i lo o tou manava, e pili mai i lo tou lima mo vae, e vau ki a tatou i te manava mafanafana io mese laumatagi moko gali - e vau foki ki a tatou i afi vela kii loa io mese vai tafetafe malie. A auala konei ne fai ke talia gofie ne te foitino pela foki mo tou mafaufau.

A tatou e se kilo fua ki tou mata konei kae ki tou foitino foki - te fakatuanaki ko kano mo toto kaufakatasi. A Iesu ne seki faipati fua ki ona soko kae ne manava atu ki a latou kae kami mai a latou ke fakapilipili atu ki a ia - ke patele a latou ki tena foitino tela ne tofitofi mo latou kae inu ki tona toto tela ne maligi mo latou.

ASO LIMA 27 ME

KO LOTO NAUNAU O AGELU O KILO KI EI

1Petelu 1:8-13

(f.8-9) *Ke alofa koutou ki a ia, kae tonu la me seki 'kilo otou mata ki ei; ke talitonu foki koutou ki a ia, kae e tonu la me seki matea eilola ne koutou a ia; tela*

kalei a tou mata ko tatou ke ile fakalei. E se fai fua ne te Agaga tokotasi te galuga tenei, kae ave ki te fakaimasaki ko te Ekalesia ke galue fakatasi mo nisi i ei o akoako kae putiputi ake ke malosi lei.

ASO TOLU 25 ME

LAVEA KE TALITONU, IO ME TALITONU KE LAVEA

Ioane 20:1-10

(vaega o te f.1 mo te 4-8) ... a Malia te Makatala ... ne lavea ne ia te fatu ko oti ne ave keatea mai te gutu o te tanuga. ... te sua soko ... lavea atu ei ne ia me ko sulukafu lino fua e tuku mai, ... a Petelu ... lavea ei ne ia a sulukafu lino e tuku mai, e pela foki mo te solosolo ne 'sai i te ulu o Iesu, e se tuku fakatasi mai mo sulukafu lino, kae tuku eiloa fakaatea; ko oti foki ne pelupelu faka'lei. Ne ulu atu foki ki loto a te soko tela ne oko muamua ki te tanuga, ne lavea atu ne ia, talitonu foki eiloa ki ei.

A te tusi a Ioane e lasi te fakaaoga ne ia te muna tenei ko te 'kilo', pela mo te kamiga i te Ioane 1:39 "Aumai o kilo ake", te mea nei se manatu e faka fokifoki faeloa ne te tusi tala tenei. E tasi o failoga takutakua ne avaka ne ia ko te tamaliki ne fanau mai e kivi i te mataupu e 9, tela ne kamata i kona te sautalaga kauloalo e uiga ki te natula o te fakatuanaki tonu. E pena foki a tala a te kau soko e uiga ki te tanuga tela e seai se foitino mate o Iesu i ei. E fakamatala i kona a soko ne taki olo ki tanuga kae ne kilo ki ei - ne mua a Malia, tao atu ko nisi soko kae fakamuli eiloa ko Petelu; kae fai mai te faitau e 8 me ne kilo katoa ki ei kae ne talitonu.

Ko oko loa te gali o te fakasologa tenei: a soko ne mua loa o kilo kae fakamuli ifo ne talitonu ei. Te tanuga masa e fakamasaua ne ia a akoakoga a Iesu e uiga ki tona toetu manumalo tela ne talitonu a latou ki ei io me fuli penei: Ne talitonu muamua loa a latou ki ei, ka ko te fakatuanaki tela ne fakavae mai kona, ne fatoa matea ei ne latou.

A tatou e pela loa mo soko o Iesu - ne lavea ne latou te ata kefu o ia i te kilo o latou ki te tanuga masa, kae i te taimi ne fetau ei latou i te toetu mai o ia mai te mate, ne kilo katoa a latou ki mea kola e seki lavea ne latou, te mainaga fou o te 'kilo kae lavea' ne pela loa mese uila lapa a tena mea ne fai. Te ata tena ne mafai loa o ave ne ia matou mai te togavao ki te mainaga tena i omotou mua. E pena te faiga malaga a tatou i aso nei, e malaga tatou i loto i te pouliga i te fa-

mea tupu, kae sili i ei, manafai ne lavea ne koe te malosi tenei i tofotofoga kola ne feagai mo koe i te olaga masani. I aso nei, a tatou e ola mafuta mo te Tama a te Tagata i tona malu lasi, kae i te igoa o Iesu Keliso tela ne toetu mai te mate e talo ei tatou ke maua te malosi mo te manumalo i taimi e oko mai ei te aso tenei - ko tatou ke mafai o tu kae kilo ki luga me ko oko mai a tou fakaolataga.

ASO FA 19 ME

KO LAGA O TE AGAGA O TE ATUA I ANA GALUEGA FAI

1Kolinito 2:9-12

(vaega o te f.11-12) E pela mo te tino, ko tena agaga eiloa e iloa ei me ne a mea i tena 'kano loto. Ia, e pena foki la te Atua, ko te Agaga eiloa o te Atua tela e iloa ne ia a mea katoa e uiga ki te Atua. Kae nei, e seki maua ne matou a te agaga o te lalolagi tenei; kae ne maua ne matou a te Agaga ne aumai ne te Atua, ko te mea ke iloa ne matou a mea katoa ne tuku mai ne te Atua ki a matou.

Se mea faigata i aso mua pela foki mo aso nei ko tino ke talia gofie ne latou a mea fou mo atiakega fou kola e manakogina malosi mo te lei o tino katoa. I taumafaiga a tino lomi ata o aso nei o futi mai a mafaufau o tino ke talia gofie a vaega atiakega ki mea tau fale, e lomi te ata kae faite mo te fale (model) ki pepa pakeke (cardboard) ke fakatino i ei te manakoga taua tena. Ne tai faigata i aso kona o talia a taumafaiga pena, kae i te gasolo o kautupu, ko oko loa te vave talia o manakoga pena ne fai ne faifaiga kona.

Ne akoako ne Paulo a tino o te kaulotu i Kolinito ke mafai ne latou o kilo ki te taua o mea fou mo aoga o latou, ko mafai ei ne latou o talia vave a mea kona. Kafai la e fakana loa ki fakanofoga mua mo manatu faka te foitino mo fakamasi-no a mea fou kona, ko se mafai ei ne latou o iloa kae maua a fakatokaga fou kola ne fai ne te Atua e auala i a Iesu Keliso. Kae kafai e tala a olotou loto ki galuega a te Agaga o te Atua, ko te Agaga ka akoako a latou ke fiafia ki meaalo-fa kola ne tuku mai ne te Atua e auala i te lotou soko tasi mo Iesu Keliso, mo atiake a te foitino o Keliso ko tena Ekalesia.

ASO LIMA 20 ME

MAI KOGA MALUMALU KI TE MAINAGA O TE ALOFA O TE ATUA

1Kolinito 13:9-13

(f.12-13) *Kafai e 'kilo tatou ki te kilo, e matea ne tatou me 'kefu otou foliga. Kae nei, ko mafai o matea fakalei ne tatou otou foliga. E se lava te tou iloa o mea katoa, kae i aso nei ko iloa ne tatou te Atua, e pela e iloa mo te iloa katoatoa ne ia tatou. E iai a mea konei e tolu: te fakatuanaki, te fakamoemoe, mo te alofa; ka ko te alofa e tulaga muamua e iloa i mea konei.*

A kilo o aso mua e faite mai i fatu io mene fiti kola ne peni ki siliva io me fakamaniania (polish) fakalei ki vailakau. A tou ata e lavea i ei e se maa lei io me se katoatoa a ou foliga i ei. E tenei te vaega kilo tela e faipati ki ei a Paulo ki tino o te kaulotu i Kolinito. E lavea i konei te se fiafia o Paulo me tiga te tou taumafai o fai te loto o te Atua, ka ko tou iloa i mea e fai ne te Atua i te lalolagi tenei e se lava kae fakatusa ne ia me pela fua mo te iloa o te ta'ma tamaliki. E seai se masei o te se katoatoa o te iloa me ko te atamai o tamaliki, ka ko te fakalavelave e auala mai manafai a tamaliki i tona se katoatoa e taumafai o fai mai me iloa katoa ne ia.

A faitau takutakua konei e fakamaina mai ki a tatou te auala e mafai ei o iloa malosi te fakafoofogia mo te poto o te Atua. E se mafai o katoatoa a tou iloa i te Atua mo ana galuega fakafoofogia i te faitau mo te tauloto o te Tusi Tapu mo te talo, kae ka iloa ne koe a ia i te alofa. E iloa ne te Atua a tatou e auala i tona alofa mo tatou. Kafai la e manako tatou ke iloa katoatoa ne tatou a te Atua e pela mo te iloa lei ne ia tatou, ka mafai fua o taunu tatou ki tulaga tena e auala i te tautua ne tatou te Atua, tou tuakoi mo tatou e iloa i te alofa.

ASO ONO 21 ME

KO MAFULIFULI MAI TE MALU KI TE SUA MALU

2 Kolinito 3:13-18

(vaega o te f.17-18) ... *Ko te koga e nofo i ei te Agaga o te Aliko, e iai foki te saolotoga i kona. Tela la, ko tatou katoa kola e se ufiufi otou mata, e matea ne tatou te 'malu o te Aliko, tela e fuli malie ne ia tatou ke foliga ki a ia, i te 'malu e sili atu i 'malu katoa, tela e vau mai te Aliko ko ia ko te Agaga.*

I feitu e lua o te tulaga i loto i te faletapu i Amsterdam e isi ne fatagata fafine e lua kola ko fakatusa o Ekalesia Kelisiano i te feitu fakaatamai mo te Ekalesia Iutaia i te feitu fakamaui. Te tulaga fakafoofogia o te lua o fatagata, me sai ona mata ki te laugatu - te talitonuga o te kamuta tela ne faite ne ia te faletapu tenei me isi ne pogai taua e se mafai ei ne tatou kelisiano o 'se kite ki te tonuga o

A te mata tela e pakia io me sulufia i se potulakau ko tau loa o ave ki te tokita o mata tela e atamai o tapale te potulakau, kae kafai e taumafai a koe io me sou taugaso o futi ke to te potulakau tena, e fesoasoani fua a koulua o fai ke kivi tou mata. Te tokita takutakua o mata ko ia loa tela ne faite ne ia ou mata ko Iesu, me se fai fua ne ia ke lei a tou mata, kae akoako ne ia koe ke iloa lei ne koe o fakamasino a tou olaga kae fakatoka fakalei, ko te mea ke vikia ei a tou tamana tela i te lagi i au galuega lei e fai.

ASO LUA 24 ME

TE FAKALEIGA A OU MATA KOLA I LOTO

Luka 11:33-36

(f.34-35) *A te moli o te foitino ko ou mata, kafai ou mata e fia kilokilo faeloa ki mea 'lei, e maina katoa tou olaga; kae kafai la e fia kilokilo ki mea masei, ka pouli katoa tou olaga. Tela la, fakaeteete o tausi tou mainaga, i te mea ma pouli.*

Ko mata fea konei e faipati ki ei a Iesu? Ko mata konei e kilokilo a tatou ki ei, te vaega o tou foitino tela e sulugina ne te mainaga ko mafai ei ne tatou o matea a mea? Kaati la. Ka ko te faipatiga tenei e pela me poko atu - te mata tenei e faipatigina kaati ko mata kola i loto - ko te 'faka te agaga' (soul) io me ko te mafaufau (conscience), ko te vaega o te loto tela e fautua mai a uiga mo faiga lei kola e tau o fai pela foki mo te masei tela e se tau o fai. Kafai e malosi lei faka te agaga a tou 'mata i loto' ka fonu a tou olaga i te mainaga o te fia kilo ki mea lei, ki te poto mo te atamai tonu, mo faiga tonu. Kafai a tou mafaufau e pouli, e numitia ne mea e uke kola e manako ki ei te loto io me ko vaivai i te se fakau sale io me te se taulia o ana fautuaga, ko fakatafa ne tatou te atamai mo tusaga lei kola e aumai i loto i te musumusuga mai te loto.

A mata o te tino tela koi malosi e maina kae lei, kae kafai e gasolo o matua e gasolo ifo foki loa kefu te mainaga tela i ei. Ko taua i te tulaga tenei ke sala fesoasoani a tatou ki tokita o mata mo fakalei ake a tou mata. E pena foki a manakoga o 'mata o tou loto' e manakogina ke toe fakalei ake, ko te mea ke tumau te kite lei kae ke lei ei mo tena fautuaga. A mata o te loto io me ko tou mata faka te agaga e manakogina ke fakatonu, ke toe fakalei kae e mafai foki loa o tipi ona ko te numi i manakoga o te foitino mo te agaga.

Te Agaga Tapu te tokita maluga o tou mata e galue malosi o fai ke mafu, o fa-

Ko toe mea tafasili i te taua i tou olaga, ko te atamai o fakamatala a mea kola e lavea ne tou mata. I te tusi, *The Man Who Mistook His Wife for a Hat* e fakamatala i ei te fakaalofa o tino kola ne nofo kivi i loto i tausaga e uke, me ko faigata i a latou o fakamatala a te mainaga, a lanu mo mea gasuesue (movement), kae konei e faipati mo te leo lasi ki te se mafai ne ia o fakamatala a mea katoa konei, kae fakamuli aka ko mafai ei ne ia o iloa mea kona.

E pena foki te kilo faka te agaga, e se maina koe i mea kona i taimi loa tena, kae tau o tauloto kae fakaako ki ei. Se meaalofo tela e tuku fua ki a latou kola e manako mo te fakamaoni ki te Atua; ki a latou kola e fia kai kae fia inu ki te meatonu (truth); e lotomalie ke oko atu ki a latou a te gali. A te Tusi Tapu e lasi tena faipati ki tino kola i olotou manatu i a latou e ile, kae tela la, e se ile me kivi faka te agaga; ko latou fua kola e manako ki te Atua i te agaga o te fakamoemoe tonu mo te loto malalo e kite a olotou mata.

ASO GAFUA 23 ME

KE LAVEA TONU NE KOE A KOE

Mataio 7:1-5

(f.3-5) *Se a te mea e kilo atu ei koe ki te potu lakau i te mata o tou taina, kae se iloa ne koe a te potu lakau i tou mata? E mafai pefea o fai atu koe ki te sua tino, 'Fakamolemole, ke seu ne au a te potu lakau i tou mata,' kae kiloke, e iai foki te potu lakau i tou mata? A koe se tino loi. Seu muamua keatea te potu lakau i tou mata, ko kite 'lei ei koe, fatoa seu ei ne koe keatea a te potu lakau i te mata o te sua tino.*

A Iesu i te tusi faitau o te aso nei, ko avaka ne ia e tasi o mataupu tela se akoakoga taua mo tatou i aso nei. E atamai a tatou o kilo ki seega o nisi kae iloa lei foki ne tatou o matemate a mea pikopiko i te olaga o sua tino, kae se atamai a tatou o kilo pena ki a tatou. Ka fetau i a tatou mo se tino fou, e vave lavea muamua loa ne tatou a pona o ia kae fakamuli te lavea ne tatou a mea lei e uiga mo te tino tena. E fakataua ne Iesu i tena faipatiga tenei, ke muamua loa o matemate fakalei ne tatou a tou vaivaiga, me tena loa te faifaiga tela ka lavea ei ne koe te tonuga e uiga ki a koe. Ka fakamasani a tatou o fai te mea tena ki a tatou, ko tauloto ei ne tatou a te gali mo te taua o tou mea tena e fai loa, me ko iloa ne tatou a tatou i tou lanu tonu loa, ko iloa ei ne tatou te mea tela e tau o fai mo fakalei a tou vaivaiga.

te uiga o Keliso.

Te ata tena i aso nei ko fakamalosigina te mafuta mo te sautala faka Kelisiano a kaulotu katoa, ke mafai o isi se fakatokaga (common ground) e galue fakatasi ei a latou o fakataunu te fakatonuga a Iesu Keliso i te Mataio 28:20 ke fai a tino katoa mo ona soko - e se tokouke a kelisiano e talia ne latou te manatu tena.

Se manatu e avaka ne ia se mea e sili i te taua. E tokouke a Kelisiano i aso nei e se kite ki galuega lei a te Atua e fai ki te lalolagi pela foki loa ki tou olaga, te pogai, me i a tatou ko to lei, seai ne se kae to amiotonu. Ko pogai e mafai ne tatou o lavea a koga kona, ko mea e tupu i ei mo tino kola e lavea ne latou te fakaolataga a te Atua se meaalofo, tela e tuku mai fua ki a tatou ne te Atua alofa. E se iloa ne tatou me kaia ko maua ne tatou ka ko nisi e seki maua, kae tau mo tatou o fakafetai me ko maua ne tatou.

A te alofa o te Atua e fai meaalofo lasi ki tou olaga. Ka kilo tatou ki tou feitu katoa e lavea ne tatou te kaufakatasi mai o te Atua, ke talia ne tatou ke fakatoka kae ke fakafou ne ia a tou olaga, ko te mea ke tupu ake tatou ke pela mo Keliso Iesu. Te mainaga tela ne maina mai i loto i a ia, ke sulugina ki ei tou olaga, i te faifaiga tenei ka fai tatou mo soko tonu o ia kae molimau ne tatou a ia, sei fua ki tou faiga lei, kae i tou olaga ke lavea i ei me ola i ei a Keliso.

LAVEA TE AGAGA O TE ATUA

2. LAVEA TE TONUGA

ASO SA 22 ME

KO SILI ATU I TE LAVEA

2 Kolinito 4:16-18

(f.18) *Tela la, ko fakamautakitaki omotou mafaufauga ki mea kola e se matea ki mata, kae se ki mea kola e matea ki mata. A mea kola e matea ki mata e se tumau, ka ko mea kola e se matea, e tumau e iloa ke oko ki te se gata mai.*

Te olaga fai mo soko o Iesu se faiga malaga i loto i te fakatuanaki kae e se ki mea lavea ki mata. Kae kafai e tau ke lavea, e lavea fua i te kiloga faka te agaga kae sei ki mata faka te foitino. Ko te lavea i te iloa tonu kae se ko te lavea fua ki mata; ko te mafai o iloa a te tonuga kae sei ko te kilokilo ke lavea lei ne ou mata.